

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Chicago, Ill., sobota 19. julija (July 19), 1930. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 168

Nazadnjake v Kaliforniji veseli Mooneyjev poraz

Sej vrhovnega sodišča zadovoljen z izidom. Medtem se boj za osvoboditev nedolžnih žrtv nadaljuje

San Francisco, Cal. — (FP) — Odmevi na odločitev kalifornijskega vrhovnega sodišča v Mooney-Billingsovem slučaju so različni. Na eni strani veselje nad porazom Mooneyja, na drugi pa obetanje, da se bo boj za njegovo oprostitvev kljub temu nadaljeval. Reakcionarji, od Fickerta do sodnika Dunneja, ne morejo prikriti veselja, s katerim jih je navdala pristranska odločitev vrhovnega sodišča in governerja Younga. Predsednik vrhovnega sodišča Waste je izjavil, da je zelo zadovoljen z izidom in odzivom v javnosti. Namigava se celo, da se bodo vršile v San Franciscu, Oaklandu in Los Angelesu ljudske zborovanja, na katerih se bo odobrilo governerjevo postopanje v tem slučaju. Če se to zgodi, bo to jasen dokaz, da imajo tisti, ki to odobravajo, tako slabo podlago, da se morajo zbirati v masah, da sami sebe prepričajo, da zavzemajo pravo stališče.

Istovčasno se delajo načrti za doseg ponovne sodne razprave proti obojenima delavcema in se najbrž ne bo čakalo na prihodnjo novo administracijo. Billingsov slučaj bo to pot najbrž prvi na vrsti. Sodnik Griffin pravi, da bo nadaljeval z bojem za njuno oprostitvev.

Koliko glasov bo izgubil Young prihodnjega avgusta vlad svetlo odločitev proti Mooneyju, se ne ve in se kvečjemu lahko ugiblje. Pitts iz Los Angelesa je tudi proti Mooneyju. Zupan mesta San Francisco neče ničesar izjaviti pred volitvami, toda on je bil vedno za delavstvo in izgleda, da je on še najboljši kandidat v republikanskem taboru, vsaj kar se tiče delavstva.

Billings je izjavil, da ne bo iskal pomiloščenja, vsaj ne brez posvetovanja z Mooneyjem. Daje je zanikal, da bi bil prošil vrhovno sodišče, naj poda odločitev na podlagi sodnega zapisa, ker se boji, da je MacDonald izgubljen in da ne želi, da bi se njegov slučaj zavlečeval. Governer Young pa je zdaj izjavil, da ne more garantirati MacDonaldu, katerega so, kot že poročano, končno našli, da se ga ne bo obtožilo zaradi krivega pričanja.

BRITSKE ČETE PRIPRAVLJENE, DA POTLAČIJO IZGREDE

Dve bojni ladji pripluli v pristanišče v Aleksandriji

London, 18. jul. — Dve bojni angleški ladji sta večerj pristali v pristanišču v Aleksandriji. Na krovu je dvatisoč vojakov, ki bodo stopili v akcijo v slučaju, da se zopet ponove izgrede, ki bi ogrozili življenja in imetje tujcev, ki žive v Egiptu. Glasom dogovora, ki je bil sklenjen l. 1922 in ki garantira neodvisnost Egipta, je bila Veliki Britaniji naložena odgovornost za varstvo tujcev.

Ladji bosta najbrž ostali v pristanišču, dokler se ne pokaže nevarnost izgredev med sovražnimi skupinami domačinov, ki so se pred dnevi spoprijeli in je bilo ob tej priliki ubitih štiri najst oseb, na stotine drugih pa ranjenih.

Kanadski komunist deportiran

Montreal, Kanada. — Tukajšnje oblasti so aretirale Georga Dubois, francoskega organizatorja kanadske komunistične stranke in odredile njegovo deportacijo. Dubois je bil urednik komunističnega lista L'Ouvrier Canadian.

Organizator kljubuje injunkciji

Izpolnil je svojo obljubo, da bo agitiral med stavkokazi proti "yellow dog" pogodbam. Bil je aretiran in izpuščen

Nazareth, Pa. — (FP) — Lahko je izdati prepoved, ki zabranjuje unijakim delavcem nagovarjati stavkokaze, naj prelomijo "yellow dog" pogodbe z delodajalci, ampak vprašanje je, če se ta da usiliti. Uradniki okraja Northampton ne pokazujejo nobene volje za usiljevanje samopadne sodnijske prepovedi sodnika Stewarta, ki je bila izdana proti delavcem v Kramerjevi nogavičarski tovarni, ki se nahajajo na stavki, dasiravno ji je organizator Louis F. Budenz javno kljuboval.

Dne 14. julija, točno ob 12. uri se je Budenz pojavil pred Kramerjevo tovarno ter začel nagovarjati stavkokaze, ki so prišli iz tovarne, naj prelomijo svoje "yellow dog" pogodbe z delodajalci, ki so nelegalne. Sledila je aretacija, ki so jo izvršili okrajni detektivi in so odvedli Budenza na policijski glavni stan, odkoder pa so ga kmalu izpustili, ker je državni pravdnik izjavil, da ni zagrašil nobenega prestopka, zaradi katerega bi se ga lahko zadržali v ječi.

Budenz meni, da je s tem dokazano, da je unijako stališče, da jih injunkcija ne veže, pravilno.

UNIJSKO GIBANJE V KANADI NAPREDUJE

Pridobilo je veliko število novih članov

Ottawa, Kanada. — Unioizem v Kanadi je pridobil 19,000 novih pristavev tekom l. 1929 in totalno število unijakih članov je naraslo na 319,000, kakor se navaja v poročilu dominionskega delavskega departmeta, ki je bilo te dni objavljeno. Mednarodne unije, ki so združene z Ameriško delavsko federacijo, so pridobile 16,600 novih članov, One Big Union organizacija bilju 3,000 in All-Canadian delavski kongres 1,400; IWW, neodvisne in katoliške unije nazadujejo. Montreal, največje mesto v Kanadi je na prvem mestu s 41,000 unijalisti. Na drugem mestu je Toronto s 27,500 unijakimi člani. V Winnipegu je 12,500 unijakih delavcev in v Vaucouverju 14,370. AFL unije v Kanadi imajo 155,000 članov.

Socialistični časnik sedemdesetletnik

New York, N. Y. — Abraham Cahan, ki je prišel v Ameriko kot reven deček in je zdaj urednik največjega socialističnega dnevnika na svetu, namreč židovskega New York Forwarda, je dobil mnogo čestitk iz raznih držav, kjer je delavsko gibanje v teku, k svojemu 70. rojstnemu dnevu. Med drugimi so mu čestitali tudi William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, angleški finančni minister Philip Snowden, Edvard Bernstein, vodja nemških socialistov, Adolf Ochs od New York Timesa in drugi. Cahan je pomagal ustanoviti "Forward" l. 1897. Forwardova cirkulacija znaša 150,000 izvodov in je eden redkih socialističnih časopisov, ki se izplača in je celo dobičkosen. V politiki je zmerno socialističen.

Gledališče brez zvočnih filmov

Phoenix, Ariz. — Tukaj se nahaja edino gledališče v državi, katero ne nudi občinstvu "konzervirane godbe," to je zvočnih filmov.

Ogromni izdatki za vojne priprave

Washington, D. C., 18. jul. — Izdatki vojnega departmeta v prošlem fiskalnem letu, ki je bilo zaključeno 1. julija, so bili višji kot vseh ostalih zveznih departmetov, kot izkazuje uradna statistika, ki je bila večerj objavljena. Izdatki so znašali \$435,524,937 v primeri s \$416,901,546, ki so bili potrošeni v isto namene l. 1929. Ta vsota pa ne vključuje izdatke veteranskega biroja, ki je v prošlem letu izplačal \$446,955,630 podpore veteranom ameriških vojn.

Pogodba med rudarji in operatorji sprojeta

Zborovanje zastopnikov se je vršilo za zaprtimi durmi

New York, 18. jul. — Po šesturnem besednem boju, ki se je vršil za zaprtimi durmi, je bil večerj zvečer sprejet definitivni dogovor med zastopniki rudarske unije na polju antracita in operatorji.

Zastopniki unije so reprezentirali 150,000 rudarjev. Pogodba, ako bo ratificirana, bo vstopila v veljavo 1. septembra in bo trajala do 1. aprila 1936.

Ant. Kristan umrl

Smrt je prišla nenadoma

"Prosveta" je v petek s jutraj, 18. julija, prejela sledečo brzojavko iz Ljubljane:

Ljubljana, via Radio Corporation of America, 18. julija. — Anton Kristan je danes nagloma umrl. — IVAN MOLEK.

(Anton Kristan je bil pionir v socialističnem gibanju slovenskega proletarijata in kot tak si je pridobil velikanke zaslugi pri vzbujujanju razredne zavesti tlačnega slovenskega delavca. Zadnja leta se je večinoma peval z združnim gibanjem, kateremu je posvetil vsa svoja skrb, skušnje in znanje, ki ga je posedoval kot strokovnjak. Bil je predsednik Zdržne banke v Ljubljani, ki je največja delavska ustanova svoje vrste med slovenskimi delavci. Kristanovo ime je znano Slovincem in Jugoslovancem sploh v stari domovini in v Ameriki. Pred nekaj leti se je Kristan mudil med ameriški Slovenci na obisku in ob tej priliki je nastopil kot predavatelj v skoro vseh večjih naselbinah.

Slovenski proletarijat tu in onstran oceana se zaveda izgube, ki ga je zadela s smrtjo Antona Kristana in bo velikemu učitelju in borcu ohranil trajno spoštovanje. Uredništvo Prosvete v tej uri šalosti izreka iskreno sočutje družini pokojnika. Blag mu spomin!

FORD OBSLOVIL NOVE NASE DELAVCEV

Okrog 20,000 odpuščenih za "nedoločen čas". Nadaljnih 80,000 na "dvotedenskih počitnicah", ki bodo mogoče podaljšane. Priganjalke metode v njegovih delavnicah

Detroit, Mich. — (FP) — Ford Motor Co. je odpustila 20,000 delavcev za "nedoločen čas," medtem pa se nahaja na dvotedenskih "počitnicah" 80,000 delavcev, katerim se je namignilo, da te "počitnice" utegnejo trajati tudi delj kot dva tedna. Omenjenih 20,000 delavcev je pobralo svoje stvari iz delavnice, kar pomeni, da ne bodo ponovno zaposleni. Fordovi uradniki so novice o tem odpuščanju na debelo "pokrili" s izjavo, da bodo delavnice zaprte dva tedna, da se pregleda inventar. To je najbrž le izgovor, s katerim skušajo slepiti javnost.

Delavcem, ki se bodo lahko vrnili na delo, je bilo naročeno, da si morajo nabaviti Fordove avtomobile. Ti delavci, kateri posedujejo avtomobile drugih vrst, bodo morali iste prodati in kupiti fordke. Predelavci so to sporočili delavcem že pred več tedni. Ekor ne bo ubogal, bo odpuščen.

Tisti delavci, ki ostanejo, bodo morali delati še bolj kot so dozdaj. Ford hoče obdržati produkcijo na sedanjih višini in s manj delavci. Njegovi delavci se pritožujejo, da se jim nalaga preveč dela, da morajo garati kot sušnji. Neki delavec, ki je pred nekaj leti delal na štirih strojih, mora zdaj operirati deset strojev in obetajo mu, da jih bo dobil še več. Pravi, da delavci v avtnih tovarnah v Flintu niso edini avtni delavci, ki imajo dober povod za stavko.

STAVKOLOMCU DOVOLJEN PROSTOVOLJEN ODHOD

To dokazuje, da se stavkolomcev ne deportira tako lahko, kot delavske organizatorje

Washington, D. C. — (FP) — Edward Singher, stavkolomec v službi Kraemer Hosiery Co., ki je prišel v Ameriko nepostavno, ne bo deportiran, kakor so zahtevale razne delavske organizacije. Pennsylvaniajski kapitalistični interesi, ki so ga protežirali, so vplivali na imigracijskega komisarja Harry Hulla, ki mu je dovolil, da se je lahko prostovoljno vrnil v Kanado, odkoder je prišel v Združene države. Singher, ki je francoski državljan, se bo lahko vrnil nazaj pod francosko kvoto, ki pa je za prihodnji dve leti že izčrpana in se torej ne bo mogel vrniti prav kmalu.

Singher je zapustil Združene države dne 12. julija. Hull je na vprašanje, kakaj je bil tako popustljiv napram njemu, odgovoril, da Singher ni zagrašil nobenega zločina in da je bil samo navaden "baseball" igralce.

NENAKLONJENOST USODE

Francoski polt preko Atlantika. Letalce A. E. Wynne Egan je bil pripravljen priti pri St. Johnu, Nova Fundlandija, ko mu je odgovoril motor. Egan je bil pri padcu letala le lahko poškodovan.

Stalin se zahvaljuje Američanom

Stalingrad, 18. jul. — Ob priliki otvoritve največje sovjetske tovarne poljedelskih strojev, je Josef Stalin, diktator sovjetske vlade in načelnik komunistične stranke, poslal zahvalo ameriškim inženirjem in drugim strokovnjakom, ki so nadzorovali delo pri gradnji velike tovarne. Na zahvalo so se odzvali tudi Američani in so odgovorili, da jih veseli, ker so sodelovali pri velikanskem načrtu za industrializacijo Sovjetske unije in s tem pripomogli k razvoju sovjetskih industrij.

Nogavičarji sklenili nove pogodbe

Popuščali so na obeh straneh. O sprejetju pogodbe se bo glasovalo čez nekaj tednov

Philadelphia, Pa. — (FP) — Predsednik nogavičarske unije Emil Rieve in tajnik William Smith se nahajata na turi, katere namen je seznaniti članstvo unije s podrobnostmi pogodbe med unijo in delodajalci, ki se je sklenila v juniju. Pogodba bo šla na referendum v nekaj tednih. Unija in delodajalci so se dogovorili, da podrobnosti pogodbe, posebno s ozirom na mezno lestvico, ne pridejo v javnost, vendar pa je znano, da je morala unija v marsičem popuščati, kot so morali popuščati delodajalci.

Osnutek brezposelnostnega zavarovanja, razdelitev dela med vse člane unije in vključitev vseh razredov delavcev v pogodbo, so nove točke dogovora. Medtem, ko so bili v lanskem dogovoru vključeni same moški delavci in le ena vrsta delavk, sedanjí vključuje vse delavce in delavke brez izjeme. Unija upa, da se bo na ta način število njenega članstva več kot podvojilo. Razdelitev dela v nogavičarski industriji je tehnično zelo težavno delo, ampak enkrat izvršeno, bo pomenilo veliko olajšanje za mnoge delavce, ki bi bili sicer odpuščeni, medtem ko bi morali drugi delati dolge ure preko normalnega delovnega časa. Tako bo ustrezno obojim.

Lani, ko je bil podpisan prvi dogovor med unijo in delodajalci, so neunijski tvorničarji začeli s kampanjo proti unijakim podjetnikom, kar pa se jim je slabo obneslo in jim nakopalo na glave celo vrsto delavskih stavk. Dejstvo, da ni noben unijakski tovarnar prelomil dogovora nazivc slabim časom in kaosom v industriji, je napravilo globok vtis na "openšararke" podjetnike, ki polagoma spoznavajo, da trditve raznih unijakih voditeljev in zagovornikov gibanja, da pravična regulacija delavskih med bi stabilizirala razmere, ni tako prazna, kot so mislili dozdaj.

Minula konvencija unije je revidirala pravila, pomnožila število članov glavnega odbora od 11 na 13 in odpravila vsako razliko med moškimi in ženskimi člani unije. Ker so ženske

Meddržavna trgovinska komisija udarila ljudstvo

Nove homatije v Egiptu

Voditelji neodvisne stranke se hočejo iznebiti kralja. Spopadi med sovražnimi skupinami v Aleksandriji

London, 18. jul. — Kar lahko dovede do revolucije v Egiptu, je akcija, da se akliče ponovno zasedanje parlamenta, ki je bil pred kratkim razpuščen po kralju Fuadu. Neodvisna stranka, ki jo vodi bivši premijer Nahas, se pripravlja, da odstavi kralja. Ako se ji ta namera ne poseči, je odločena, da dobi od njega zagotovilo, da se zmanjša njegova oblast tako, da bo kralj ostal le navadna figura. Parlament se tudi pripravlja na obtožbo sedanjega premijerja Sidkyja, ki je obdošen zarote.

Aleksandrija, 18. jul. — Večerj je spet prišlo do spopada med policijo in pristali neodvisne stranke, pri katerem je bilo več oseb ranjenih. Policiji se je končno posečilo, da je razgnala demonstrantke, ki so se potem utaborili zunaj mesta.

Poročila govore o nemirih v Kairu, ki pa niso dovedli do resnih izgredev in je policija s lahkoto pregnala demonstrante.

Ratifikacija mornaričnega pakta

Zagovorniki pakta so prepričani, da imajo večino senatorjev na svoji strani

Washington, D. C., 18. jul. — Bitka v senatu glede ratifikacije mornaričnega pakta za omejitve oboroženja na morju, ki je bil sprejet za zastopnikih velelani na konferenci v Londonu, se bliža koncu. Do glasovanja bo najbrž prišlo prihodnji terek, ako ne prej.

Pristali administracije, ki so vedno zagovarjali pakt, so gotovi, da bo za ratifikacijo glasovalo velika večina senatorjev. Za ratifikacijo je potrebna dvotrejtninska večina, pričakuje se pa, da bo proti glasovalo le deset ali enajst senatorjev. Glavni nasprotnik pakta je senator Johnson iz države Kalifornije, ki se bo boril proti ratifikaciji do zadnjega.

Eksplozija ubila dvanajst delavcev

Camp Mitchell, Cal., 18. jul. — Dvanajst delavcev je bilo ubitih, dva druga sta bila pa ranjena, ko se je pripetila eksplozija plena pri konstrukciji vodnih naprav pod zemljo. Dvajset delavcev je bilo zajetih na drugi strani vodovodnega tunela, ki pa so bili še o pravem času rešeni na varno. Federalne, državne in mestne oblasti so pričele s preiskavo.

v večini, bodo lahko prevzele vsa mesta v unijakih uradih, če bodo imele zato potrebno energijo in zmognosti.

Dovólla je povisjanje transportacijskih pristojbin na železnicah, ki bo stalo ljudstvo teške milijone

Washington, D. C. — (FP) — Meddržavna trgovska komisija, ki prav tako avesto sluzi velebitniški interesom, kakor predsednik Hoover, je dovolila železnicam v zapadnem in vzhodnem teritoriju svizanje prevosnih pristojbin do znaeka \$40,000,000 ali še več, kar bo administraciji tekem novembarskih volitev prejkone selo škodilo, ker ti milijoni bodo šli iz žepov konzumentov. Komisija utemeljuje svojo odločitev s izjavo, da železnice potrebujejo več denarja in da je prosperiteta še na vidiku. Ona namerava opogumiti železniške družbe na račun pošiljalcev in to v času, ko je ona pšenici in drugemu žitu padla selo globoko. Valed tega pomeni svizanje prevosnih pristojbin za farmerje teško breme in farmerji še tako smatrajo, da so oni najbolj udarjeni. Politična revolca proti dominaciji zapada po železnikih družbah bo najbrž neisbealna.

Wisconsin, Iowa, severni Misouru in jugovshodna Minnesota bodo morale plačati za transportacijo 25% več kakor prejnjše leto. Jajca, maslo in nekateri drugi farmerski produkti so izvzeti od povisjanja prevosnih cen, ker so komisarji mnenja, da si poljedelstvo ne ni opomoglo od povojne depresije.

Ljudstvo v državah zapadno od Illinoisa bo moralo sdaj plačati več za avtomobile, radioaparate, grocerije, kruh in mnoge druge potrebšline kot so plačevali dozdaj, ko železniške prevosne pristojbine niso bile tako visoke.

Administracija upa, da bo s tem pomogano železnicam, ki preživljajo teško krizo, kar pa je zelo dvomljivo.

Anglija se ne ogrova za evropske federacije

V odgovoru Franciji pravi, da je taka institucija nepotrebna in morebiti tudi nevarna

London, 18. jul. — Načrt evropske federacije, ki ga je izdelal Aristide Briand, francoski minister za zunanje zadeve, "je nepotreben in morebiti bi bila taka institucija tudi nevarna."

Tako je mnenje angleške vlade, ki ga vsebuje odgovor Franciji, katerega je predložil lord Tyrrell, angleški poslanik v Parizu.

Angleška vlada nadalje isratna mnenje, da bi se Briandove želje hitreje uresničile, ako bi se vsa stvar predložila Ligi narodov.

Objava odgovora angleške vlade je povzročila iznenadenje v diplomatskih krogih, ker je direktno naravnana, da se ne mara zameriti Združenim državam, kajti ustanovitev evropske federacije je v prvi vrsti naperjeno proti Ameriki, ki razširja svoj vpliv v Evropi, zato se Anglija ne mara pridružiti taki organizaciji.

Brezposelni na jugu bi delali na vsako ceno

Arkadelphia, Ark. — Tristo delavcev, izročih dela po 20 centov na uro, je navadilo na nekoga kontraktorja iz Nashvillia, Tenn., ko je prišel s tovarnimi avtomobili, da odpelje razno šaro z neke zapuščene parce šage. Vprašanje delovnega časa je bilo zanj brezpomembno. Na bližnjih farmah delajo zamoreci od sere do trde noči za 75 centov na dan. Za hrano morajo skrbeti sami.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: na Zdravniški av. (aven Chicago) in Kansas \$3.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Ohio \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na inozemstvu \$9.00.

Subscription rates: in the United States (except Chicago) and Canada \$3.00 per year, Chicago and Ohio \$1.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Čena oglaševanja: — Reklamni prostor se vrača.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Nadler na vs. kar ima stik s Njemi: PROSVETA 2807-08 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz našelbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Saj res—kdo je kdo?

Cleveland, Ohio.—V naši metropoli se že precej časa ponavlja vprašanje, kdo je kdo? In kdo so ti ljudje, ki vprašujejo po tem?—včasih z velikimi črkami, drugič bolj pohlevno, toda vedno eno in isto.

Dne 29. maja smo v E. dobili "pojasnilo" na to vprašanje in sicer z velikimi črkami pod naslovom, "Kam plovemo, brajle in sestri?" "Pojasnilo" se je nanašalo na izredno konferenco SND in v tem kakor tudi v drugih "poročilih" o tej aferi je člankar v E. prednesel in vzbudil sledeče misli:

Anarhija vlada v SND. Tega so krivi socialisti, ki nas koljejo. Pomoč, ljudje bošji, drugače smo obojeni na smrt. Ako nečemo pasti v prepadi, ki zija pred našimi nogami, se moramo oprijeti vsake bilke, ki nam je pri rokah. Povzročitelji teh zlobnosti so socialisti—pomislite, par socialistov—ki so vsega slabega zmožni. Kjerkoli mogoče, se oprimejo katerekoli stvari, ki je dobičkonosna ali vsaj podobna molzni kravi in jo zlorabljuje v svojo korist. Tako so tudi napravili s pevskim zborom Zarja. Zlorabljali so ga celih 14 let, od vsega početka pa do sedaj (ne pa od 1. 1920, kakor so izjavili odpadniki Zarje v E. z dne 8. julija t. l.).

Ker smo sedaj v metropoli v periodi "pojasnjevanj," očitkov in protičitkov, naj tudi jaz nekoliko pojasnim. Pevski zbor Zarja je bil ustanovljen 4. aprila 1916 kot odtok socialističnega kluba št. 27. Mešani zbor je bil ustanovljen štiri leta pozneje, meseca januarja 1920. V jeseni istega leta (meseca septembra) pa je bil zbor inkorporiran, ker so ga v to prisilile povojne razmere, ki so se zrcalile v preganjanju "rdečkarjev" od strani oblasti. Ta korak je bil potreben, ako je zbor hotel dobiti oblastno dovoljenje v svrhu prirediteljstva koncertov ali drugih zabav. Mimogrede naj bo tudi omenjeno, da se je v tej dobi tudi soc. klub št. 27 posluževal Zarjinega čarterja za nabavo oblastnega dovoljenja za svoje priredbe.

Odnosaji med klubom in Zarjo so bili ves čas, vsaj dolga leta jako dobri. Delalo se je roko v roki, povsem harmonično. Člani Zarje so bili prva leta večinoma tudi člani kluba, ostali so bili pa dobri simpatizirali. Tekom let se je tudi v Clevelandu marsikaj spremenilo in tako je tudi Zarja dobila v svojo sredo elemente, ki niso bili simpatični napram klubu. In ko se je zbor zadnja leta povzpel na precej visoko stopnjo razvoja, je prišla rasti tudi mrznja in presiranje napram klubu od strani nekaterih pevcev, katerim je bilo več na tem, da povzdignejo svoje ime v deveta nebesa kot pa za napredek zbora. Do te mrznje napram klubu od strani nekaterih pevcev so seveda veliko pripomogli zunanji elementi, ki so pričeli širiti šepetajočo kampanjo, da bi se morala Zarja odcepiti od kluba, češ, mar naj imajo socialisti tako dober zbor!

Čakalo se je torej ugodne prilike, da se ta želja uresniči. In prišla je. Tudi prej je bil že parkrat storjen poskus za "razporoko," ki pa se ni obnesel. To prilliko pa je prinesel spor v območju SND in sedaj imamo "dve" Zarji—"rebelna" grupa si namreč tudi lasti to ime, do katerega seveda nima pravice, ker Zarja še vedno obstaja kot odtok kluba.

Sedaj ko smo razdvojeni v dve struji, se slika krivda na socialistične, češ, socialisti so vsega krivi. Krivi so izredne konferenco SND, krivi so prepričev in razdora. Šli so na konferenco iz zlobnosti, z namenoma, da razbijajo vae; za napredek doma jim ni bilo, če manj pa za kulturo (oh ta nesrečna naša kultura!), katere sploh ne poznajo (poznajo jo le tisti, ki so na konferenci prav dvajsetko krčali!). Mi smo tisti, ki znamo vladati sebe in znali bomo vladati tudi vas, nevedna masa; mi imamo, ker znamo gospodariti (to je bil to

razpoloženja naših "olikancev"). In "Jump" Francoskin! Nak, ta pa nas ne bo, prmojdun, ne!

Vi trije mandelci—da nadaljujem—pod krinko socializma nas ne boste komandirali, pa četudi nas stane "fortune." Dolgo časa ste nas zavajali z vašim silepomislenjem, toda sedaj mora biti temu konec. Četih deset let ste nas zlorabljali v svojo korist, od leta 1920 pa do zdaj (zakaj ne od 1916, mar štiri leta nič ne štejejo v zgodovini Zarje?), but no more! (tako se je izrazil pisec izjave "rebelne" skupine, ki je bila priobčena v E. 8. junija). Tudi sedaj nismo sovražni socialističnemu pokretu, ker se zavedamo, da smo delavci, nič drugega kot delavci in nas zato ni sram (kako lepo se sliši), toda pustili ne bomo, da bi vi izrabljali naše ime in delo na kulturnem polju (kultura nima ničesar opraviti z življenjem po mnenju teh naših "rebelov").

Vojna se torej nadaljuje z vso vehemenco. Tistih par socialistov se mora udušiti za vsako ceno. "Dekadencas" odgovori na "Dokument sramote," "Barbičeve harmonike," na "Kam plovemo" in "Kdo je kdo"—kupica je polna do vrhuca, žolč grenak od akrajnosti, treba ga ziliti, zopet ziliti, drugače lahko kdo počli. In žolč se je zill v polni meri... "Kulturna društva, živaj je SND?" je del tega žolča. "Iz Chicaga nam hočejo diktirati!" je drugi tok istega vira.

Kdo je temu kriv? Mar ne tisti, ki pravijo: delali smo roko v roki a soc. klubom ter nastopili pri vseh njegovih prireditvah? (Oh, kako se to lepo glasi! Ravno ti ljudje pa niso poznabili ziliti polno mero žolča ob vsaki priliki).

Kdo je kdo? Se ni tako dolgo, odkar se je zakrčalo, da se mora Zarjo razbiti, ker drugače so gotovim ljudem vse nade uničene—pri tem pa so se delali največji prijatelji Zarje! Ta želja se tedaj ni uresničila, kar je povzročilo še večji žolč, ki je moral čakati drugega ugodnejšega trenutka.

In prišel je. Kakor hitro so voditelji "rebelov" zaznali, da ne bo nekaterih lojalnih pevcev pristopnih pri pevskih vajah, so postali zvitni in šli nabirati tistih pevcev, ki pri zboru niso bili še daj še aktivni in pa nove člane. Razložili so jim, kako se bo izvršil "puč"; tajno sejo bomo imeli in porazili te nepridaniče. Še alično taktiko je tudi prišlo do razcepitve.

Tukaj je torej odgovor na vprašanje, kdo je kdo, katerega nekateri večkrat radi stavijo.

Walter Lazar.

S pota v domovino z izletniki SNPJ

Plymouth, Anglija.—Dne 28. junija ob treh smo se ukrcali na našo ladjo Mauretajo, ki je pravcata plavajoča palača, tako velika in ogromna, da človek izgubi ves strah pred potovanjem po morju. Uradniki so pregledali naše potne in vozne listke, nato so nam predložili vprašalne pole s kopice vprašanj, na katere smo morali odgovoriti, nakar so nam stražniki odkazali naše kabine. S temi pa niso bili val zadovoljni in bilo je precej "kikanja" predno se je stvar urenila v splošno zadovoljnost. Nekateri rojaki so bili zelo sitni, kot da ne morejo razumeti, da naša jednota ni kupila celo ladjo za nas. Meni se vidi, da je bilo njihovo sitnarenje brezpomeno. Človek mora na potu marsikaj pretrpeti in rabiti potrpežljivost.

Ko je bila stvar s kabini urejena, so nam dali jedilne listke, ki so nam dajale pravico do sedežev pri mizah in seveda tudi do tistega, kar pride na mizo. Pred odhodom iz pristanišča je prišel na krov Mauretanijske Ebitin Kristian, ki nam je dal nekaj potrebnih navodil za potovanje ter nam prijateljsko sagal v roke, želeč nam srečno potovanje in sreden povratek.

Točno ob petih in pet minut se je začela naša ladja odmikati od kraja ter začela obratovati svoj

rilec proti izhodu iz pristanišča. Na pomolu je stala velika množica ljudi, ki so nas pozdravljali v slovo ter nam želeli srečno potovanje. Komaj smo se dobro odmaknili od pomola, že nas je kdiklav zvonček k večerji. To je bila prva počitna večerja, odkar smo bili na potu in je vsem zelo teknila. Po večerji pa smo mirno zlezli v svoja gnezda ter sladko pospali.

Drugo jutro smo navsezgodaj hifeli na krov v nadi, da bomo še enkrat videli suho zemljo, a smo se temeljito uračunali, ker naša Mauretanijska je bila eno na širokem morju, in mi nismo videli drugega, kot brezkraino morako gladino in nebo nad seboj.

Prvi dan na morju je potekel zelo mirno. Izgledalo je, kot da je šlo veselo razpoloženje rakom živživat. Potniki so bili videti zamisljeni ni pobiti. Menda so mislili na svojo novo domovino, katero ne bodo videli par mesecev, in na svoje, ki so jih pustili tam. Zato pa so bili drugega dne toliko bolj veseli. Vreme je bilo lepo, morje mirno in vojnja krasna. Izletniki SNPJ smo se zbrali na krovu ter dali odduška svojemu veselju s prepevanjem naših domačih pesmi. Potniki drugih narodnosti so nas obkolili, nas poslušali, nam pliskali ter nas ponovno prosili, naj ponovimo naše pesmi. Prepevali smo tako dolgo, da smo se počasi utrudili in da so naša grla ohripela. Tako smo se zmučili, da smo celo popoldne počivali v družabni dvorani, kjer se je skupina Nemcev zabavala s plesom, na glasovir pa je igrala neka rojakinja iz Chicaglanda. Ker so Nemci želeli, da bi mi zapeli, smo se spet dvignili ter zapeli tisto domačo: "Tam na vrtač gredi." Naše petje je želo splošno odobravanje navzočih, ki so ga izražali s plaskanjem in s prošnjami, naj jim še kako drugo pesemco zapojemo. Potem smo se pa zavrteli po deskah, da je bilo veselje gledati.

Dne 30. junija je br. Alesh sklicel sejo izletnikov, na kateri so bile na dnevnem redu pritožbe izletnikov. Mislim sem, da bo dosti pritožb, a sem se grdo zmotil, ker se ni nihče pritoževal. To je bil dober dokaz, da so bili naši izletniki zadovoljni in da so razumeli položaj. Na seji je bil sprejet enoglasno predlog, da se pošlje SNPJ pozdrav potom brezčrnične brošjeva. Nato smo razpravljali, kako bomo nadaljevali svojo pot po Evropi. Br. Alesh nam je pojasnil, da je izletni urad zagotovil, da do bimo v Cherbourgu zastopnika iz Ljubljane, ki nam bo podal potrebne informacije. Nato je bila seja zaključena. Predno smo se razšli, smo se dogovorili, da bomo sklicali še eno sejo v ta namen.

Dne 1. julija je deševalo, potem pa se je spet zjasnilo. Morje je bilo še kar mirno. Potniki—tudi naši izletniki, so se zadržali jako pametno. Pijanisti ljudi ni bilo videti. Opoldna smo dobili na naših mizah v jedilnici raznobavne papirnate šepice, trobente in podobne igrače, zvečer pa so nam priredili koncert s petjem in plesom. Zabavali smo se imenitno.

Naslednjega dne sem opazil, da nas je jako malo pri zajtrku. Morje je zahtevalo svoj davek... Tudi naši izletnikom ni prizanašala morská bolezen. Nekateri so bili čel dan v posteljah, toda smrtne nevarnosti ni bilo in drugi dan so bili spet O. K.

Dne 3. julija smo se spet zbrali na seji. Posvetovali smo se, kaj ukreniti z otroim na nadaljno potovanje od Cherbourga proti Parizu in od tam dalje proti beli Ljubljani. Sklenilo se je, da nekateri izletniki potujemo iz Cherbourga proti Parizu v tretjem razredu, od Parisa dalje pa v drugem razredu, in če bo mogoče, da se nam preskrbi od Parisa naprej poseben voz do Ljubljane. Stvar smo odločili ter se odločili počakati, dokler se ne sestanemo z našim zastopnikom iz Ljubljane. Dalje smo sklenili, da so trije člani naše skupine udeležili odkrivanja Canharjevega spomenika na Vrhniki. Potem smo bili naprošeni po upravi Mauretanijske, naj nastopimo na večerni prireditvi in zapojemo nekaj slovenskih pesmi. Sprejeli smo vabilo, kako se bomo od-

rezali, pa ne vem. Jutri zjutraj ob dveh se bomo ustavili v angleškem pristanišču Plymouth, kjer bomo oddali našo pošto in ne bom imel časa poročati o uspehu, ali neuspehu našega nastopa na prireditvi. V Cherbourg pridemo jutri, dne 4. julija ob desetih dopoldne in s tem bo naše potovanje po morju končano.

Morje je bilo vesekozj mirno in voznja prijetna. Na potu nismo videli drugega, razen dosti in velikih rib, nekaj parobrodov in dosti slane vode. Kako bomo potovali od Cherbourga proti Ljubljani, bom pa pozneje poročal.—Anton Jurca.

Smrtna nesreča
Harmarville, Pa.—Želim poročiti žalostno vest o nesreči, ki je zadela našo družino dne 25. junija ob cesti, katere veže Springdale s Sharpesburghom. Moj mož se je podal zvečer okrog 5. ure z dvema otrokoma na sprehod. Stal je kakih pet korakov od ceste in čakal, da karere odidejo naprej, da bi potem prekoračil cesto ter odšel z otrokoma na prostor, kjer igrajo žogo. V tem hipu je pridrvel avtomobil naravnost v stran proti njim. On bi bil lahko odskočil, ali rešiti je hotel otroke, za kar pa je bilo že prepozno. Avto je podrl vse tri, nato je treščil ob žični drog ter se skoro popolnoma razbil. Sinček Jimmie, star 7 let, je bil na mestu mrtev, moj mož pa je nezavesten obležal v mlaki krvi. Levo nogo ima na štirih mestih zlomljeno, roke vse razrezane in razmesarjene, in dobil je poškodbe na glavi in po celem telesu. Drugi deček, star dve leti in pol, ima kožo na glavi presekanjo in velike rane na nogah. On se nahaja še zmerom v bolnišnici v New Kensingtonu, Pa. Zdravnik upa, da bo okreval. Za moža bo pa vzelo dolgo časa, predno bo ozdravel. Vprašanje je, če bo ena noga sploh še za rabo.

Obenem se iskreno zahvaljujem znancem, sorodnikom in prijateljem, ki so stali ob mrtvaškem odru in me tolažili v nesreči. Hvala vsem za darovane krasne vence in cvetlice.

Lepa hvala vsem tistim, ki so se udeležili pogreba, posebno pa še tistim, ki so dali svoje avtomobile na razpolago in vozili brezplačno. Torej še enkrat najlepša hvala vsem in za vse, kar koli ste dobrega storili v dnevi žalosti. Tebi pa, dragi sinček in bratec, želimo miren počitek. (Zalujčki ostali: Ilaj in Magi Wračar, staraš. Josefina in Doroteja Wračar, sestri. Louis in Robert Wračar, brata.

Vabilo na veselico

Burgessstown, Va.—Dne 26. julija se bo po dolgem času spet vrnila plansa veselica v naši našelbini, in to v slovenski dvorani. Vabimo vse tukajšnje in okoliške rojake, da pridejo na našo zabavo. Za latne in žejne bo dobro preskrbljeno in tudi plesalci bodo prišli na svoj račun. Za obilno udeležbo se priporoča:
Odar.

ZAGOVORNIK TRUSTA

Edgar Judica, katerega je Hoover imenoval predsednikom zvezne obkrožne komisije, katere je dolžnost pregledati vse vasi zagovornik obkrožnega trusta in kot predsednik to delo te komisije "identificirati." Nekateri pregledniki smertelj se nameravajo ustaviti in kaj s administracijo naš imenovana Judica, katerega je mare stani potrditi.

Človek se je "rodil" pet sekund pred polnočjo

Nekoč so učenjaki nastavili prav nazoren račun, od kdaj utegne biti na svetu človeški rod, primerjajoč njega starost s starostjo naše zemlje.

Opiraje se na izrek sv. piama, ki pravi, da je bilo življenje na zemlji ustvarjeno zadnji dan stvarjenja sveta, so rekli — sodče po množinah morskih usedlin, da je ta dan minulo le polnočje, preden se je pradoba naše zemlje napnila k koncu. Ako premerimo potem še usedline do ome dobe, ko je začel nastajati premoški pridemo do presenetljivega zaključka, da smeni to razdobje v primeri s celim dnevnim stvarjenjem zopet 19 ur. In slednjič odpade na na dobo, ko so živel amoniti in zmalji tudi da setinka tega časa. — Z drugimi besedami: zadnji dan stvarjenja sveta se je pomikal že proti 24 uri, a človeka še ni bilo na svetu. Na podlagi te primere so z vso resnostjo in stvarnostjo znanstvenikov zapisali: ako se za primerno starost življenja na zemlji ceni na 24 ur in ako ne zagovarjamo nobenega drugega naziranja o nastanku sveta, lahko trdimo, da se je človek pojavil na svetu šele pet sekund pred polnočjo, namreč pred današnjo dobo.

Čeprav se vidi ta sklep na prvi mah malo neverjeten, vendar vse, kar poznamo kaže na to, da je naš častljivi človeški rod res Benjamin v pestri družini živih bitij.

Zaman raziskuje cela armada prirodoslovcev že dobro stotoletje vse mogoče zemeljske plasti. Tisoče predpotopnih živali so že spravili na dan, toda niti ene same drobne peščice, ki bi kazala na človeka. Zaradi tega se je nekoč poprej udomaciilo pravilo, da fosilni človek vobče ne obstoja.

Pa se je zgodilo, da je proti koncu rokokoške dobe švicarski zdravnik Scheuchzer našel nekaj, kar je upodobil v krasnem bakrorezu in opeval v plesnivih stilih kot predpotopnega človeka. Te kosti so tiste čase vzbujale velikansko pozornost, bile pa so človeškim prav malo podobne in so se pozneje res izkazale za okolstnjak predpotopnega močarstva. Le kirurznemu anatomskemu znanju tiste dobe je mogoče pripisovati tako gorostasno zmoto.

Tudi v pariškem botaničnem vrtu kranije okamenjen človeški okolstnjak, ki so mu primeru pripisovali peizmerno starost. V tem primeru gre dejanski za človeške ostanke, samo starost ne odgovarja prvotnim domnevam. Ostanek je namreč nekega Indijanca, a kosti so prevlečene z apneno sigo, zakaj pred nekaj stoletji je moral na ta ali oni način priti v kak studenec, bogat na apnenku, ki je polagoma odela kosti s kamenito skorjo, s kakršno se ode nejo tudi cvetlice, ako leže dalj časa v vroči vodi Karlovih varov.

Danes je že popolnoma ugasnilo upanje, da bi se med ostanke orjaških plazilcev ali pa celo v plasteh črnega premoga našli ostanke človeka. Tako globoko je prodrlo v miselnost današnjega človeka prepričanje o pravilnosti Darwinovega nauka, ki uči, da je človek najmlajši in poslednji cvet na rodovniku vsega živga, da se je vse razvijalo lepo postopoma od primitivnejših do popolnejših oblik. Najprvo so nastali preprostejši življi, v srednjem veku zemlje so se pojavile ptice in šele 5 sekund, preden je udarila ura svetovja, se je odprlo prvo človeško oko; gotovo še boječe, a tudi že vprašujoče obenem.

Zakaj smo tako trdno prepričani o tem? Človek v današnji podobni nitiakor ne bi mogel živeti v taki drugi dobi zemeljske zgodovine kakor v nje novem veku. Najprvo so morali izginiti a sveta konkurenti človeka za nadvlado na zemlji in ustrezno je moralo biti nekaterim nujno potrebnim pogojem, v katerih šele se je mogel človek ohraniti, ustaliti na zemlji.

Sele v dobi, ko je nastajal rjavi premoški, so bili ti pogoji izpolnjeni. Sele takrat je bilo za življenje človeka vsega dovolj in v izobilju: kokosovi orehi, žir, meko vsebujoče koreninice in sadeži, jagode, zraven pa še obilica divjčine in rib, ob morskih bregovih pa nič več onih strahotnih živalskih nestvorov, ki bi ga ovirali pri nabiranju školjk in pri ribarenju. Sele v dobi rjavega premoga je prišel čas, ko je prirodna pogrmlja bogato obloženo mizo za pračloveka, ki je tudi res kaj kmalu prišel.

Pri Boncelleu v Belgiji se najdejo v okolici, ki je polna ostanovk iz dobe rjavega premoga, kresilniki, ki so tako značilno obtočeni in obsekani, kakor jih samá igra prirode nikoli ne bi mogla izoblikovati. Večinoma so kamni prikončeni ali pa obsekani v rezila, obtočeni v strugalca in rezilca, skratka: izoblikovani so v najraznovrstnejše orodje, sicer preprosto in surovo, ki se mu pa vendar na prvi pogled pozna, da je služilo proučarjem in razumnim bitjem.

Nobene živali ne poznamo, ki bi si umela pripraviti kaj podobnega in zaradi tega morejo švirvati ti predmeti samo od ljudi, ki so v dobi rjavega premoga prebivali na ozemlju današnje Belgije kot primitivni lovci in ribiči. Seveda se je sprva videla ta razlaga precej za las; privlečena in neverjetna, toda pozneje so tudi v Avstraliji in Tasmaniji odkrili domačine, ki tudi niso poznali drugačnega orodja kot primerno obdelane kresilnice. Sele tedaj, ko so se učenjaki lahko na lasne oči prepričali, da primitiven človek prav lahko izhaja s tako preprostimi orodjem, je smagalo naziranje, da se je človek res pojavil na svetu v dobi rjavega premoga.

Vzroki brezdelja

Mesečna revija "Harper's Magazine" za julij prinaša članek izpod peresa S. Chaseja, v katerem navaja šest glavnih vzrokov sedanje nezaposlenosti krize. Člankar podaja "izčrpno analizo" o brezdelju, za remoduoro brezdelja pa priporoča "inteligentne načrte".

Glenn Frank, predsednik državne univerze v Wisconsinu, komentira Chasejev članek in pravi v strinjajočem tonu, da čimprej pričemo delati na tem, da se zniža in prepreči naraščajoča nezaposlenost, toliko prej da bomo "stabilizirali ameriško prosperiteto".

Chase je navedel teh-le šest glavnih vzrokov nezaposlenosti: sezonsko nezaposlenost, kot so dela na poljih, katero pa se da preprečiti, meni člankar. Drugi vzrok je iskati v iznajdbah in novih strojih, ki odjemajo delavcem zaslužek. Kajti v mnogih slučajih sedaj dela pri stroju le en delavec, kjer je bilo pred instaliranjem stroja uspešnih deset delavcev. Ciklično nezaposlenost imenuje Chase kot tretji vzrok brezdelja, ki pride vsakih toliko let. To bi se dalo po njegovem mnenju odpraviti, če se bi njene vzroke študiralo prav tako, kakor se proučuje masno proizvodnjo. Četrti vzrok pa je, trdi člankar, residualno brezdelje. Sem spadajo brezdelni, ker so postali "neporabni" za delo, kajti prejnaja brezdelnost jih je vrgla iz tira. Ta skupina delavcev da je ekonomski ostanek, ki se nakupiči na dnu sedanjega družabnega reda.

V peto vrsto brezdelnih so všeti delavci, ki so zgrubili delo vsled priglasitva, ki je prisililo delavca, da mora vsak opravljati delo dveh ali celo treh mož. Zadnji, šesti vzrok brezdelja so konsolidacije, mergerji velikih podjetij v eno velepodjetje. Ta ekonomska faza, skozi katero prehajamo sedaj, je manjša veleindustrija, ki streme po vedno večjem nadprofitu, ki bazira na skrajnem izkoriščanju delovnega ljudstva.

Glenn Frank je mnenja, da bi se dalo zlahka odpraviti vseh šest vzrokov, ako bi se jih kontroliralo potom "inteligentnega vodstva", če bi le bili vodilni organi pripravljeno priznati ta zamotan problem, ter če bi tudi zahtevali, da bi postalo to vodstvo industrij realistično, ne samo v teoriji, v vseh svojih funkcijah, ki pridejo v poštev v vseh fazah tega vprašanja.

Tako Glenn Frank.

Oba člankarja sta zgrešila vede ali nevede pravi in glavni vzrok sedanje moreče brezposelnostne krize, ki tiči v privatnem lastništvu in v blazni dirki za veleprofiti. Formula obeh je ista, ki skuša krpiti staro razvalino, kapitalistični sistem masne proizvodnje in nizkih mezd ter brezdelja. Ta struktura potrebuje temeljite preuredbe, ker krpe več ne drže.

Predvsem naj se odpravi privatno masno produkcijo, katere glavni cilj je dobiček, kar dela pa ljudi milijonarje, velikanske množice delavcev pa ubože, ki nimajo niti toliko, da bi se počestovale preživeli. Socializiranje vseh javnih naprav in proizvodnje življenjskih potrebščin bo končno moralo priti, ker bodo razmere same prisilile v to. Krajši delovni čas, višje mezde in več časa za izobrazbo — to ho sistem, ki bo uspešno nadomestil prepereli sistem sedanje družabne uredbe.

Lincoln se je motil

Zmotiti se — je človeško, pravi pregovor. Le papež v Rimu je nezmotljiv, ker se imenuje svetega: samo on je deležen tega privilegiranega kregna, vsi ostali zemljani se pa naprej motijo. Zato je umevno, da se je tudi veliki emancipator Lincoln tu pa tam zmotil, posebno še v svojih napovedih.

Neki dnevniki v St. Louisu, Mo., prinaša na svetlo Lincolnovo prerokovanje iz njegove poslanice ameriškemu kongresu od leta 1862, v kateri je napovedal, da bodo Zedinjene države v letu 1930 šteje 251,680,914 prebivalcev. Lincoln se je zmotil "samo" za približno 130 milijonov v njegovem prerokovanju, kajti zvezni cenzus za leto 1930 izkazuje, da štejejo Zedinjene države sedaj 122,597,000 vseh prebivalcev.

Lincoln se je vstrel pri svojem prerokovanju zato, ker je baziral svoje računanje na porastu ameriškega prebivalstva med leti 1790 in 1860, ko je bil porastek vsakih deset let za 34 odstotkov in pol. Lincolnova napoved je bila logična, ker je temeljila na aktualnih podatkih. Končno pa je bila le prerokba, ne kakšna trditve nezmotljivosti.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete u Jugoslaviji.)

PRVA JUGOSLOVANSKA SVETNICA—CRNOGORKA

Papež proglasil Crnogorku Ozanu za "blaženo".—Ozana-pastirica, Ozana-nevesta Kristusova.—Njeno truplo razširja prijeten vonj.—Kako je je hudič izkušal.—In kako je pazila na svoje devištvu.

Ljubljana, junija 1930. — V Boki Kotorski je prav na koncu zaliva, tesno pod Lovčonom mesto Kotor, star mesto, obdano s trdnjanskim zidom, skozi katerega je vodilo le mesto troje vvhodov. Benečanski lev se blešči na mnogih mestih. Mesto ni veliko, zdaj ima brčkone vode jovalstva kakor civilnih ljudi, dasi je sedež sreza, sodišča, raznih državnih uradov itd. Ima krog 3000 prebivalcev z okolice, mesto samo ne more imeti mnogo. Po teritoriju pa je mesto sila majhno in tembolj so hiše in ljudje nagnetni. (Izletniki SNPJ bodo na svojem izletu po Jugoslaviji tudi Kotor obiskali).

To je starodavno mesto Kotor, kjer je imela sedež stara bokeljska mornarica, ki je bila znana po vseh morjih, tu je prebival narod, ki je bil izredno veren, veren tako, da so nekot napadli ladjo, na kateri so bili telesni ostanki svetnika Trifuna, ter ukradli te "svetinjne" ter jih slavnostno prinesli v mesto, kjer še sedaj hranijo v srebrno vdeleno relikvijo v škofijski cerkvi svetega Trifuna, ki je proglašena za zaščitnika Boke. Kakorkoli je bilo mesto majhno pred stoletji, vendar je imele mesto v 15. stoletju 37 cerkva in 7 samostanov. Tu so vsekakor všteti tudi kapelice in majhne domače kapelice, sicer ne bi bilo moč, da bi na tako majhnem teritoriju stalo 37 cerkva in 7 samostanov.

To je bila pač nekaka katoliška trdnjava na pragu pravoslavnih, zakaj takoj za mestom se začnejo Črna gora, kjer je bila razširjena kakor danes pravoslavna vera.

In to stoletje 37 cerkva in 7 samostanov je rodilo v tamonjih okoličnikih žensko, ki bo prva jugoslovanska ženska, ki je proglašena za blaženo radi svojega požnanega življenja.

Papež je izdal dekret, s katerim se Ozana Kotorska proglašala za blaženo, to je za kandidatino, da v kratkem času postane svetnica. O Ozani Kotorski se ve, da je bila Crnogorka, rodom iz vasi Releze v Črni gori, da je bila pastirica, da je potem odšla v Kotor, kjer je bila služkinja, dokler ni odšla v samostan, kjer je v asketiz živela do smrti.

Toda krog nje so v teh dolgih letih skovali toliko pravilic in čudežev ter lepih čednosti, da je cerkev izdala ob tej priliki proglašala na narod, kjer naštevajo tudi potek življenja te blažene in kako je živela kot "prečista nevesta boga" v cilju, da se le z njim združi onstran sveta v večno veselje in ljubezen na nebesih.

Njeno truplo ima prijeten vonj. Telesne ostanke blažene Ozane hranijo v leseni krsti v kotorski cerkvi Sv. Marije. Cerkev je stara in so jo zdaj za svečanosti renovirali. Cerkevni očaki trdijo v svojem proglašenju, da sveta Ozana (ki je kot pastirica nosila ime Katarina Kosić), še ni strohnela. Nekaj mesecev po njeni smrti so odprli njen grob ter našli njeno telo sveže in "prijeten vonj se je razširjal naokoli." Pred 20 leti je baje spet nekaka komisija odprla krsto in so še vedno našli njeno truplo nestrohnelo. Pastirica Katarina ne mara strohneli. To je čudež, pravijo cerkveni ljudje, in takega čudeža se ne zahteva niti od največjih svetnikov! Toda—bog je hotel s tem za namenovati to devičko telo te svetnice! Zdarj so to krsto zamenjali z novo, s srebrnim okvirjem in srebrno ploščo. Ali tudi zdaj se truplo ni strohnelo, o tem ne poročajo.

Pastirica se zaljubi v Kristusa. Naj navedemo nekaj podatkov o življenju te pastirice po življenju pisa, ki so ga razdelili

med kotorske vernike, da jih prepričajo o tej svetnici.

Rojena je bila ta pastirica I. 1493 v Relezi v Črni gori. V mladosti je pasla ovce in kože po črnogorskih kamnitih planinah. Bila je baje silno lepa. "Bila je nenavadne lepote, a nizkega stasa." A še lepše je imela dušo. Že kot pastirica pa je občutila, da je poklicana za nekaj več kot njeni rojaki. Mati ji je pravila o Kotoru, kjer je toliko cerkva ter o silnih bogih, ki je v Kotoru narisan zdaj kot otrok, zdaj kot mučenik na križu. Dekletce je potem seveda kaj kmalu zagledala Jezusa, ki se ji je na akalah prikazal v obliki otroka, seveda lepega otroka, kakor je pač ponavadi na slikah. Srce ji je narokovalo, naj skoči k njemu, da ga objame in poljubi ter mu razkrije svojo veliko ljubezen—s tistem hipu je otrok-Jezus izginil. Drugega dne pa se ji je prikazal Jezus kot mučenik na križu—pastirica Katica je padla od žalosti v nezavest!

In tako je pastirica Katarina začutila, da jo kličeni njen nebeski "ženin" v Kotor, kjer ga bo laže spoznala v tamonjih cerkvah. Leta 1507 je prišla v Kotor, kjer je stopila v službo kot služkinja.

Služkinja—nevesta Kristusova. Kmalu je bila polna požnanosti in tudi nenavadne stvari je počela. Za vsako blaženo ali svetnico je potrebno, da se ji dokáže, da je storila kak čudež v svojem življenju, najmanj tri. Našega Slomška bi radi napravili za blaženega in so tozadevne stvari v teku, a treba mu je dokazati tih čudežev. Dva pravilic, da že imajo, tretjega pa tudi ne bo težko najti—tako je zapisal nekot "Slovenec." No, in za to pastirico Katarino imajo tudi dovolj čudežev dokazanih, a še jih bodo dokazali, pravijo.

Eden teh čudežev se je dogodil ko je bila ta blažena Ozana še služkinja Katarina. Gospodar jo je hotel skušati, pa je vzel s svojega prsta zlat prstan ter ga položil na omaro, služkinji pa je dejal:

"Pazi na prstan do jutri in jutri mi ga boš dala, ko bom zahteval."

Ko je šla služkinja spat, je gospodar vzel prstan ter ga vrnil v morje. Drugo jutro je šla Katica kot ponavadi lovit ribe za gospodarja. Ko je ribe trebila, je v eni na mirno oziroma prstan ter ga lepo mirno položila na omaro. Ko je gospodar zahteval, naj prinese prstan, ga je služkinja res prinesla.

In silno začudenje je zavladalo v hiši in gospodar je dejal: "Ta služkinja je vredna, da ji mi služimo, ne ona nam."

Ali ni to čudež? Kako je do kazano, ne ve nihče.

Kot nuna čuva svoje devištvu z vsimi silami. Potem je pastirica in služkinja stopila v samostan in si nadela ime Ozana. Živela je asketsko. V vlažnih podzemskih prostorih je živela 44 let do smrti ter se dan za dnem bicala!

V knjižici pravijo: Devička čistost je bila njena glavna čednost. Z vsimi silami je čuvala svojo čistost, "nebeški dar devištvu," da se ga kdo ne dotakne in razdere. In ker je vedela, da je telo človeku le v pohujšanju, je trpinčila svoje telo. Nosila je na sebi bodečo srnjako, a okoli pasa šelzen pas, ki jo je zelo bolel in povzročal rane. Po večerni molitvi pa je bicala svoja telo z biči in verigami. Tudi te relikvije imajo baje shranjene. Večkrat ji je ob bičanju počila koža in si je zadala rane, da je krvavela in okrvavela tla in zidove. Po zgledu svetega Jeronima se je tudi s kamnom tolkala po prsih.

V knjižici pravijo, da je uživala slavo že za časa svojega življenja. Obiskovali so jo menihi, škofje, teologi, mestni župani—ter iskali pri njej nasvetov. Poleg tega je bila prerokinja in čudodelka. Tudi slepce je zdravila in ozdravila.

Tudi hudč je je nadlegoval v prijeti podobi njenega izpovednika duhovnika. Tako trdijo

v knjižici, da je ta duhovnik prišel k njej na okno ter ji pričel govoriti o svetniškem življenju, o bogu—nazadnje pa ji je predlagal—naj stori z njim greh. Temu se je prečista Ozana začudila in ni mogla verjeti, da je to svečenik božji. Zateče se k bogu, ki jo v hipu navdahne s spoznanjem, da je duhovnik hudč. Ozana je z bogom pregnala hudča z okna. Ko je izginil, je bil seveda velik smrad in ropot—kakor zahtevajo pravilice.

In zdaj je papež izdal dekret, da se proglašajo za blaženo. To se bo zgodilo z velikimi svečanostmi od 27. junija do 6. julija. Prišel bo v Kotor sam papeški nuncij iz Beograda, ki bo z dnem 6. julija bodo ob desetih dopoldan zvonili po vseh katoliških cerkvah Jugoslavije v proslavo prve Jugoslovanske blažene, črnogorske pastirice Katarine Kosić.

Kaj je na vsem? Glavno dejstvo je, da je bil tamonjih kraj svoj čas silno veren in da je tako še danes precej te nerazsodne vernosti, ki sprejema vse, kar se servira iz cerkvenih ust. Ni glavno, ali je bila svetnica, glavno je, da nekateri verjamejo v to. Zakaj, kako je s takimi svetnicami, asketskimi ljudmi, je še zdavnaj znanost dognala in pokazala, da so take osebe bojne. Čudeži in vse to je larifari. Zdarj dokazovati in odkrivati čudeže človeka, ki je živel pred stoletji, je neumnost in toče človeka po glavi. Naj verjame, kdor hoče. Ljudje z možgani ne.

Upajo pa gotovo tudi, da se bo tujski promet v Kotor dvignil. To pa je pri vsem tem nekaj realnega.

Neverjetno pa je, kako se še danes lahko ljudi pita s takimi storijski.

IZ PRIMORJA

V Zagorju ljudje tarnajo zaradi neprestanega dežja. Polje čaka orača, gozd drvjarja, a v žepu primanjkuje denarja. Lesna kriza se občutno pozna, ker je vozarina zelo majhna in nestalna. Svoj les so pa kmetje po večini že zdavnaj posekali.

V Šmihelu pri St. Petru na Krasu so gostilničarji že pričeli s plesi, ker čutijo, da imajo fantje, ki delajo na cestah, nekaj liric v žepu.—Obljubila se prav dobra letina sena, tudi sadje prav lepo kaže. Ako bo tako ostalo, upajo tudi na dobro letino sadja.—Nova mlekarna prav dobro napreduje. Sedaj ima 1000 do 2000 litrov mleka na dan, ki ga oddaja v Trst. Mlekarne so se prav dobro oprile vsi, tudi iz kosanske občine, v zadnjem času pa še iz Pivke in Kilove.

V Bistrici prevzame s prvim junijem elektrarno družba Sacco, ki napelje svoj tok čez Zagorje, Knežak in tudi dalje čez Jelsane v Matulje.—Sedaj napeljujejo telefonsko omrežje in od 1. julija dalje ali pa še prej bo že zvezana Bistrica telefonično s ostalim svetom.—Zasluge imajo ljudje s posipanjem ceste na Snežnik; v kratkem pa pričnemo, kakor piše Novi list, z asfaltiranjem ceste od Bistrice do Trnovca. Stavbna doba pa najbrže ne bo tako živahna, kot je bila preteklo leto. Dovršujeta se bančna in občinska palača.

V Ostronem brdu v Reški dolini so letos upali, da bo sadje, ki je največji dohodek, kaj več obrodilo. Vedno dežeje in živčnost sta pa vse uničila.—Z delom na Timavu je tudi bolj slaba.—10. maja je umrla po kratki boleznj posestnica in gostilničarka Jožefa Volk, ki zapuščala več nepreskrbljenih otrok.

V Višnjeviku v Brdih gledajo s strahom, kakšna bo letos letina, ker je le preveč dežja.—Že minulo leto leto so začeli graditi novo šolo in vodnjak in upajo, da bodo v veliko veselje žena in deklet imeli kmalu vodo blizu.

V Gabrijah pri Tolminu je v prvi polovici maja umrla Neža Gabričkova.

Bižani je umrla vrla žena Amalija Prinčičeva, rojena Kozlin.

V Dol. Cerovem so poti vse razdrapano. Ker je na občini "ausa" jih bo treba s robotami popravljati. Dosti vaščanov je še v tajino za kruhom.

Vremenoslovje — Praktična veda

Kolikrat na dan se vprašujemo: Razgledujemo po nebu: ali bo lepo, ali se bo nemara vreme spreverilo? So ljudje, zlasti taki, ki mnogo žive na prostem: poljedelci in mornarji, ki so si z dolgoletnimi izkušnjami pridobili nekakšen čuti za pojave v ozračju. Čut in izkušnje so pa, žal, nezanesljivi preroki in ni čuda, da se z ozirom na velikansko važnost, ki gre vremenu v vsakdanjem življenju, stremi za tem, da se netočna osebna opazovanja nadomestijo z zanesljivimi znanstvenimi metodami. Iz te potrebe je nastala moderna meteorologija, ki je v marsičem človeku prav koristna opora.

S čim se prav za prav bavi vremenoslovje? V prvi vrsti z ozračjem, kjer je važno meriti temperaturo, menjajočo se zračni pritisk, zračne struje ali vetrove, vlago, ki se izloča v oblakih, megli in rosi—padavine, kakor: dež, sneg in točo ter slednjé električne in svetlobne pojave; nevihte, severni sil itd. Iz proučevanja vsega tega je moč goče sklepati za potek vremena vsaj za nekaj časa v naprej. Meteorologija je tedaj v tem pogledu nekakšna praktična preokca veda, čeprav velja njene napovedi le za najbližjo bodočnost.

Moderno vremenoslovje ni samo toliko staro, kolikor brzojav. Šele ta je omogočil, da se opazovanja na razsežnih zemeljskih predelih lahko v najkrajšem času zvedo po glavnih zbirnišnih, kjer na njih podlaga lahko sklepajo o bodočnosti vremena. Silno je izpopolnil vremenoslovje tudi brezžični brzojav, ker je omogočil tudi razširjanja vremenskih opazovanj z morja. Sedaj je po vsej zemlji razpleteno že zelo gosto omrežje vremenskih opazovalnic, ki se gajo v najvišje gorске višave in visoko na ledeni sever.

S pomočjo privezanih balonov in zmajev, ki jih z instrumenti opremljene spuščajo s teh postaj z ozračje, je moč študirati atmosferske prilike tudi v najvišjih zračnih plasteh. V kratkih preledkih se posamezne postaje obveščajo o svojih dognanjih, na podlagi katerih se potem sestavljajo vremenske napovedi. Opora vsake take napovedi je vremenska karta z značilnimi vijugastimi črtami—izobarami, ki vežejo kraje enaknega zračnega pritiska. Črta odgovarjajoča najvišjemu zračnemu pritisku oklepa kraje, kjer se je nadejati lepega vremena, čim je v črti najnižje zračnega tlaka viharno in deževno. Čeprav o nastanku visokega zračnega tlaka ali depreste ne vemo nič zanesljivega, nam je navdže temu moč goče iz premikanja obeh a pročeljnj gotovostjo sklepati, v katere kraje se bodo predložila maksimna in minima zračnega tlaka v naslednjem razdobju.

Prvega junija se je začelo meteorološko poletje, doba, ko doseže vremenoslovje največji praktični pomen, saj je to čas košnje, žetve, izletov in potovanja, ko se vsakdo oklepa in ravna po vremenskih poročilih. Obenem je pa to tudi doba, ko se največje ponavljata oba nevspečna vremenska pojava: nevihte in toče.

Kadar se nebo, ki je še pravkar sijalo v čisti modrini, nemanoma prevleče s črnimi, prečnimi oblaki, iz katerih švigajo slepeči bliski, da v njih žaru vzplamteva zemlja in nebo, ko bobneči grom pretresa ozračje in bijejo na zemljo ladena zrna, tedaj ne trepečejo samo živali, marveč se tudi človeka poloti neka nemirna bojazan pred razzerjenimi naravnimi elementi. In vendar je ta strah neupravičen. Izračunili so, da divja na zemlji vsako leto povprečno 16 milijonov neviht, to se pravi 1800 vsako sekundo, in da šviga v ozračju vsak trenutek 100 bliskov in strel. Kaj ni apriče tega velikanskega števila škoda, ki jo povzročajo strele vprav majenkostna ali vsaj neprimerno manjša od one, ki je utrpimo od drugih naravnih nezdod?

Da je neurje, oziroma blisk iznenačenje med dvema z nasprotnoimensko elektriki napolnejnimi zračnimi plastmi, ali med znano. Manj znana pa utegnejo

dveima oblakoma, je splošno biti nekatera druga opazovanja in dognanja, ki se tijejo neviht. Dognali so, da so nevihte silno pogoste zlasti o polni luni, in da imajo nanje tudi solene pege jako velik vpliv. Ta pojav se da razlagati tako, da izzarja solne tam več toplote, čim manj pokriva njegovo površino in da zaradi tega morska voda takrat močnejše izhlapeva, ter čezmerno nasičuje ozračje z vlagjo. Maksimum solnenih peg se pa kakor znano povprača vsakih 11 let. Vodna plast, ki jo ob teh obdobjih solnce izsesa iz morja v tropikih krajih, doseže debelino 5 metrov. V obliki dežja pa se je vrne nazaj le 2 metra, čim se vsed ružo lijeje v smernih pasovih. Posledica so seve deževna poletja in poplave, na severu pa obilica snega. Preobilica padavin pa ne učinkuje samo s svojo mokroto, marveč tudi s težo, ki tako obremeni zemeljsko skorjo, da nastanejo potresi, ki so vedno gvesti spremljevalci "vuharnih let".

Ako so zgornje domneve pravilne in če nadalje upoštevamo, v kako veliki meri vplivajo na podnebnje in na vreme tudi silni morskai toki — v prvi vrsti Zalliviški tok, potem šele spoznamo, kako brez moči je človek napram vremenu. Poskusov, kako bi uravnalvali vreme po svoji volji, nikoli ni manjkalo in jih ne bo, čeprav praktičnih uspehov doseže še niso rodili. Samo slane se še lahko ubranimo. S pokrivanjem občutljivih rastlin ali pa z razvijanjem dima je moč lokalno preprečiti, da zemlja ponudi ne izari prevod toplote, da se preveč ne ohladi.

Straljanci proti toči, ki je bilo nekoč tako v časti, se je popolnoma prešlo, ker je bilo praktično brez učinka. Prav tako so ostali brez uspeha vsi poskusi, da bi umetno delali dež. Poskušali so že na ta način, da bi z elektriko visoke napetosti pospeševali nastajanje oblakov ali pa, da bi s nasekretim peskom, ki bi ga letala valjala na oblake, pospešili nastajanje deževnih kapljic iz vlage v oblakih. Na tak način se da kolikor toliko uspešno preganjati samo megle, ki se pod vplivom nasekretene peska počasi res spreminj v rahlo prllico. Seveda pa je taka borba proti megli silno draga.

Zelo zanimivi so tudi poskusi, ki stremje za tem, da bi se izkoristile ogromne množine zračne elektrike, ki se sedaj nekoristno izgublja v bliških in strelah. Na neki taki poskusi napravi v Švici so že dosegli napetosti do 9 milijonov voltov, ki jih pa doslej še ni uspelo uporabiti.

Iz vsega povedanega se vidi, da moramo glede vremena zaenkrat še kar potrpeti z nadvidno višjih sil. Ni sicer izkjučeno, da utegnejo nova znanstvena dognanja in napredujoča tehnika nekoč razširiti in utrditi našo oblast nad vremenom, za sedaj so pa to šele pobožne želje.

Obsojeni organizator bo prišel na novo obravnavo

Charlotte, N. C.—George Saul, organizator Mednarodne delavske obrambe, ki je bil obtožen nožnje prikritega orožja in obsojen na šest mesecev ječe, bo imel priliko še enkrat se zagovarjati, ker je vrhovno sodišče ugodilo zahtevi obrambe za novo obravnavo. Rasprava proti Saulu se bo vršla na sodišču okraja Gaston.

Polica ubit v bitki z banditi

Chicago.—Polica John Guilltanane je bil v petek zjutraj ubit, drugi policaj Anthony P. Wistort pa je bil težko ranjen v revolverski bitki z dvema banditoma, ki sta skušala oropati garažo na 2343 W. 111 st. Oba bandita sta utekla in policaja ju sedaj išče.

Minnesotski dnovnik prvi republikanski kandidat

Minneapolis, Minn.—"Minneapolis Journal," ki je najvplivnejši dnovnik v državi, je odkrel podporo senatorju Tom Schallu, republikancu, v njegovi kampanji za ponovno izvolitev. Vseled tega izgleda zelo verjetno, da bo zmagal Ernest Lundeen, kandidat farmar-delavske stranke.

Slovenska Narodna **Podporna Jednota**

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inštopri 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockford 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.
UPRAVNI ODBEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blaginjak.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. sadravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....3624 W. 27th St., Chicago, Ill.
JOSEPH SISKOVICH.....1008 E. 74th Street, Cleveland, Ohio

POROTNI ODBEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....110 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR.....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvi okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....606 E. 162nd St., Cleveland, Ohio
FRANK KLUN, tretje okrožje.....Box 658, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrti okrožje.....R. R. 7, Pittsburg, Kans.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....P. O. Dinev, Wya.

NADZORNI ODBEK:

FRANK RAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....555 S. Pierce St., Milwaukee, Wis.
MICHAEL PLESHE.....510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POZORI—Korrespondenca s glavnimi odborami, ki delajo v gl. uradu, se vrši tabele VSA PISMA, ki se posiljuje na podeli gl. predsednika, naj se navdijo na predhodnjem VSE DNEVNE posiljuje le strok, ki se silijo gl. upravnemu odboru in letno volba naj se pošiljuje na gl. tajništvo.

Vse sode, siljajo se babilito podpore, naj se pošiljuje na bol. tajništvo.

Vse sode, v zvezi s finančnimi posli, naj se pošiljuje na blaginjštno.

VSE PREDSEDNIK silijo navdajevati v gl. upravnemu odboru naj se pošiljuje Frank Saul, predsednik nadzornega odbora.

VSE PREDSEVI na gl. posetici vseh se naj pošiljuje na John Guetka, predsednika posev sode.

VSI DOPISI in drugi opisi, namenska, spletni, servisirani in spletni von, kar je v zvezi s glavnim odboru, naj se pošiljuje na "PROSVETA", 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:

Communications for the supreme president should be addressed to him.

All remittances of money and business concerning letters and members other than sick benefits should be addressed to the secretary's office.

History of sick benefits should be addressed to the assistant secretary.

Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Saul, chairman of the Board of Supervisors.

Charges, complaints and appeals should be addressed to John Guetka, chairman, Judicial Committee.

Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA."

Ontarijska državna elektrarna napreduje
Toronto, Kanada.—Letno poročilo državnega elektrarskega podjetja, ki je znano pod imenom Ontario Hydro-Electric Commission, pokazuje, da je podjetje zelo napredovalo tekom leta 1929. Pridobila je čes 37.000 novih odjemalcev in njeni dohodki so bili veliki, dasiravno operira na principu prodajanja elektrike po proizvajalnih cenah. "Hydro" je v tem letu prevzela več zasebnih elektrarn in pričakuje se, da bo v bližnji bodočnosti v popolni posesti vseh elektrarskih naprav v Ontariju.

Farmarske zadruge napredujejo
Cimarron, Kans.—Tukajinja farmarska unijska zadrudna organizacija Cimarron Equity Union Exchange je napravila v poslovnem letu, ki je končalo 30. aprila, 36.464 čistega dobička. Zadruga razpečava šito, premog in moko.

Latinita in japonščina.—Bo li Japan posnemal Turčijo? Poda je, da so pristali latinice tik pred zmago. Ze dolgo delujejo. Navdije njih naporu so dobili samo nekaj privrženecov za nako pisavo. Vendar v Oaki se bolj in bolj mnoše njeni prijatelji. Za njo so vsi tisti, ki smatrajo japonski črkopis za pretehek. Japonščina se namreč piše s kombinacijo ideografskih znakov in fonetških zlogov. Ako hočeš čitati novine, moraš baje poznati vsaj tri tisoč znamenj. Ob tolikani zahtevi je umljivo, da se japonsko slovnstvo ne more kdo ve kaj razširati po svetu. Niponski pisci bi se morali potegovati za latinico.

Občina naj plača za protelkojo premogarskih interesov
Pittston, Pa.—Serif McLuskie, orodje v rokah premogarskih magnatov, je predložil občini Luzerne račun za \$1.385 za "posebno protelkojo" stavkolomcev v pittstonški rudarski stavi, kar je izsvale ogroženo proteste občinskih uradnikov, ki menijo, da je občina še brez tega dovolj zadolžena.

POGOVOR O FILMSKI "MORALI"

Will Hays (na desni) in Louis Lumiere. Prvi je "vse" ameriško filmsko industrijo v vlogi cenzarja, drugi pa je nemški filmski magnat. "Moralisti" Will Hays je bil zapleten tudi v farnonzi (teopodmoški škandal) in je precej odkropljen s oglem—toraj ima vse kvalifikacije za duhovnega vodjo ameriške filmske industrije.

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkevnik

(Povest, ki je bila nagradena v literarnem kontestu Prosvete)

Zvečer sta se zopet odpeljala na pokopališče. Bilo je že mrčno, ko sta se ustavila ob njenem grobu.

Bojo je tiho zaplakal.
— Kaj ti je, Bojo?
— Tanja, zdi se mi...
— Vem, kaj misliš.
— Veš?
— Mogoče bi bilo, a vendar je Rosa presilno ljubila to življenje, da bi mogla sama...
— Vendar se mi dozdeva, da se je moralo zgoditi, ker je tako hotela. Saj je bila vendar vedno tako zelo zdrava.
— Mogoče, Bojo, mogoče. Poslednje dneve sem mislila zelo mnogo nanjo. In se mi je zazdelo, da je Rosa mislila na naju, ko je umirala, ne nase, da je mislila na najino srečo, ne na svojo gorečo ljubezen do življenja.
— Reči hočeš, da nama je hotela s pota.
— Tako vsaj mislim.
— Tanja, to ne more biti; tako daleč se ni mogla spozabiti.

— Zakaj, meni, se tedaj ni poslovila od naju?
— Ti si smešna! Kdo more vedeti, da bo umrla? Res, ne razumem te!
— Vedela je, da bo umrla! Zakaj je skrbelo, da bi prišla vest o njeni smrti tako hitro do naju?

Molče sta stala ob grobu.
Križi in mramornati kamni so se pogrezali v mehko noč. Skozi temo je pridrel vlak. Dvoje svetlih oči je po bliskovito pobozalo na tisoče grobov. Iz dimnika lokomotive je vihral svinčeno težak sopek, izpreprečen z ognjenimi nitkami. Pri sosednem grobu je slonela ob spomeniku dama v črnem, z gostim pajčolanom preko obraza. Ni se ganila.

Slišala je slehrno njuno besedo in bilo ji je hudo.
Zvečer v temi jo je z neodoljivo silo vlekle na grobišče. Zdaj pa je morala bežati. Tekla je skozi gosto meglo mimo avtomobilov in tramvajev, mimo tisočev srečnih, smejočih se, tekla je brez cilja vedno dalje in dalje.

Slišala je bila slehrno besedo, ki sta jo spregovorila Bojo in Tanja...
Ko je prihodnji dan zopet posetila grob, v katerem je bilo zakopano njeno ime, je bil grob čudovito okrašen.

Na grobu prekrasen venec z dvema svilenima trakovima. Na traku je zapisal Bojo: "Svoji ženi — Bojo." Na drugem traku pa je napisala Tanja: "Priateljici mojega moža, ki mu je bila — žena... Tanja."

Rosa je poljubila ljubljeno ji imeni.
V srcu je praznovala praznik ljubezni.
Morala je umreti, da je raztrgala pajčevino, ki je grozila zapreti v svoje mreže treje srce, zakriti s prašino slehrno lepo misel, slehrno čustvo ljubezni.

Zapihal je hladni veter.
Droban vrabček je akacijal po grobu žene, ki je vzela v grob tuje ime. V Rosinem srcu je prekipevala ljubav... poljubila bi bila glavičico drobne živalice...

Vrabček je začivkal.
Daleč na obzorju se je na nebosklonu prižgala svetla zvezda, za njo pa vedno nove in nove, dokler niso vsega nebosklona posipale, kakor posipava spomladanski veter a sadnega drevja snežobela lističa cvetja po zeleni trati.
Rosa bi bila, kakor jutranja rosa na šir-

nem polju, s svojim ljubečim poljubom orosila vsako izmed tisočero in tisočero čudovitih zvezdic...

Objela bi jih, kakor jih objema to materinsko nebo.
V svoje srce bi jih zaprla, s srčno krvjo bi jih grela, kakor jih greje modrina brezmejneg nebosklona.

Bila je srečna...
Vsakomur bi s poljubom orosila drhteče ustnice, vsakomur, ki hrepeneče prosi ljubavi, vsakomur bi darovala svoje srce, vsakomur, ki je dotlej zaman čakal, da bi se mu kakšno srce darovalo.

Tam ob ovinku ju je zopet uzrla.
Boja in Tanja.
Vsak je položil šopek vrtnic in nageljnkov na grob njenega imena in njene preteklosti.

Rosa je sedla na klopi ob sosednem grobu in je bila srečna.
— Lep je, še petala; ves se je spremenił. Pomladil se je. Njegov obraz je čist, njegove oči so uzrle misel življenja. Zato so tako spokojne in srečne.

O, saj ona dobro ve! Prišla je v njegovo življenje, kakor pride v življenje bolnega, lačnega, sestradanega dekleta skušnjava, da bi prodala samo drobec svojega belega, nedolžnega teleasa za mrvice belega kruha, za belo, toplo posteljo, za skromen kotichek, za ljubez-

niv pogled — vsakogar, ki ji more dati vsaj trohico — usmiljenja...
O, dobro ve! Tanji, tej prelepi deklici, ki mu je bila sojena že od rojstva, ga je vzela, Tanji, ki je morila druge, ker ji je srce kričelo hrepenečo po njem. Tanji, ki je bilo lastno telo le grd in težak, neljubljen balast, ki ga je vendarle in kljub vsemu hranila — zanj, le za Boja.

O, da! Tudi sama ga ljubi in je srečna. Ali je res srečna? Res? Ali si ne domišlja le? Ali včasih ne joče? Ali ni včeraj dirjala daleč, daleč tja do Donave in ni li na bregu Donave obstala. Ni je li obšla strastna želja, da bi za večno zasopala v mehko omamnem objemu močnega valov, da bi svoje hrepenje izlila v Donavo, Črno morje in dalje, dalje v ogromen ocean.

Bojo in Tanja sta se držala za roke in sta bila kakor en sam človek.
— Tanja, posloviti se morava od ljubljene Rose.

Poljubila sta grob.
— Zdi se mi, kakor da sem začutila Rosin dih na vencu, ki sva ga danes prinesla.
— Tudi meni nekaj oddaleč, daleč posepetava, da je na vencu dih življenja...
— Ali bi rada videla, da bi zdaj Rosa vstala od mrtvih?

— Čemu to vprašanje, Bojo? Mar si po njej podedoval to prečudno navado razčlenjevat čustva in misli človeka? Pusti mrtvim pokoj!

Rosa je z bolestjo, težko, kakor zemlja, zatrla krik, ki se je v njej dvignil, ciklonu podoban.
Rosa je spoznala, da bi morala zares umreti?

Zares umreti?
Premalo ga je ljubila, da bi bila zares mogla žrtvovati mu življenje, še vedno premalo.

(Dalje prihodnjič.)

človek vraga, kar si želi in bi tudi dobil vraga... I Zmešalo bi se mu — kaj, Golob?
"No," se je naslonil Golob k Storiju, "meni se prav gotovo ne bi. Jaz si ne želim drugega, ko mehke pernice za pod glavo."
"Ti si neumen," ga je prekinil Pogorelec: "Jaz pa si želim samo kave. O, sladka kava! Ves božji dan bi jo pil in še o poslednji uri."
"Jaz bi pa nocoj rad —" se je oglašil Stori.
"No, kaj? Zganja, jeli?" so siliili vanj.

Stori je odkimal z glavo; pogled mu je begal po tleh, ko je dejal z jokajočim glasom:
"Ne, ne! Pač pa bi rad pel... o polnoči na koto, ko nekoč: Paksominibus..."

Umolknil so in se potopili vsak v svoje misli.
"Gloria in excelsis Deo!" O polnoči zabrne zvonevi, oznanjajoč prerodenje. Z zvonjenjem lijejo goreči trakovi želja nešteti proti nebu. Vsi dvigajo oči tja gori in prosijo sreče. In ko utrujeni od dela, upehani od molitve, zatanejo svoje oči, tedaj se odgrne zastor najslajnejše domišljije, novega, četudi trenutnega življenja. Kako enolično bi bilo življenje brez sanj v spanju! Zlasti časih, ko sanje v božični noči. Tudi ubožci so sanjali.

Golob je tiščal glavo v najmehkejšo pernico in potno glavo prekladal sem ter tja. Pogorelec je cmakal vso noč, menda je srebal sladko kavo. Ko se prebudil, je razočaran tipal okoli sebe. Stori je stokal in smrčal, zjutraj pa se je zaklinjal, da je poslušal v cerkvi Raznikovega, ki je pel "Pux hominibus". Raznikov je pravil:

"Meni pa se je sanjalo o kolačih, o pečenki... Bil sem zdrav in vae zobe sem imel in ženo poleg sebe."
Pretezavali so se na svojih ležih. Vdihovali so in topo zri skoz okna na capaste, veselojoče snežinke.

Lomili so skorje v prežganko, ki jo je prinesla Čebela s trga. Vstopil je trški oče revnih, za njim občinski sluga s košaro.
"Školba, jutri je vrsta na tebi, da prideš v trg po živila. Hirano daje hiša številka 10. Si slišala? Matija, ti pa jim medaj razdeli darila, ki smo jih dali mi in grajski. Kolač je dal grajski. — Pravično razdeli!"

Sluga je izločil bel kruh, nekaj mesa, kolač in zakrpane čevlje. "Za Goloba" je dejal.
"Ti čevlji so sate," je nadaljeval oče. "Danes si še lahko tukaj, jutri pa moraš odtod. Trg ne sme in tudi ne smore se tebe; čigav si, veš sam."

Golob je pograbil čevlje in si jih obul. Sel je po palico v koto in se pokrnil s čepico.
"Pojdem lahko precej, gospod. Malo kruha in mesa mi dajte, gospod, in pa kako popororo, da si bom popravil elektriko, gospod, ker sem sirota, tak siromak. Zahvaljujem se za vse, gospod. Ko bo popravil moj kolovrat, ne bom več prošil. Ej, zastoj vas bom dal nanj in vašo gospo, boste videli, kako je to fino in zdravo. Za gospe in za otroke še posebej, ker so radi zaprti. Kadar dobim novo mramranje membrano, bom navil za vaš gođ, gospod, pred vašo hišo —"

"Tu imaš, klepetec!" je zaropotal občinski mož. "Tu kruha, mesa... Bo dovolj? Potem pa, hajdi!"
"Dovolj, dovolj, gospod. Bog vam plačaj! Ali mi zamerite? Ne smete biti hudi! Rečeš sem in za sime sem bil bos. Sedaj sem dober, o, in ne maram biti nikomur v napotje. Sam sem svoj gospod!"

Golob je bil že v veži. Ondi je izza pasu privlekel majhen dinamo, ga izmotal iz žic z držaji in zasukal kolese.
"Elektrika, elektrika! Alo, šenske, na kolovrat, za en dinar!" se je rešal.

Pa bi jo bil kmalu izkupil, če bi ne skočil čes prag in po poti.
Brezposelnost v Newarku
Newark, N. Y. — Po podatkih zadnjega sveznega ljudskega štetja je v Newarku 20.000 brezposelnih delavcev. Clark Thread Co. je odpuštila nadaljnjih 375 delavcev, ki so primorani se pridružit armadi brezposelnih.

SLUŽBO ISČE

Službo želi dobiti dekle stara 19 let. Znam delati vsa hišna dela in tudi v prodajalni. Govorim tri jezike. Za pojasnila pišite na moj naslov: "Služkinja," 10041 Exchange Ave., So. Chicago, Ill. Tel. Regent 1444. —(Adv.)

KOLENDARČKI

Na rokah imamo še nekaj Kalendarčkov S.N.P.J. in stanejo po 25c komad. Kdor želi imeti enega ali več, naj hitro pošlje naročila zanj. Imamo le še kakih 50 komadov, torej hitite. Naročila se pošlji upravništvu Prosvete, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

ZDRUŽENJE DVEH GENERACIJ

Stara in mlada kri gori. 80letni milijonar in filantrop August Heckscher je bil ženin in njegove nevesta pa brhka V. H. Curtis. On je iz New Yorka, ona pa iz Greenwicha, Conn.

Kadar ste nadlegovani vsled zaprtice

Zaprta čreva, da se vseh zaprtic izognete. Ti strupi so posledice preobilen ali nezadostne telesne in so vzrok skoraj vseh boleznih, slabosti, iztrpanega stanja. Nuga-Tone očisti telo in krvni tok bolni osebi osvobodijo, očistijo čreva in odstranijo vse zaprtice. Ko so ti strupi izločeni, je zdravje in dušni organi pridobijo novo moč in živci ter mišice postanejo močnejše. Nuga-Tone daje dober spisek, brava se lahko prebravja, spisek je sveteljivo in pozitivno, toda naravnost zdravje in iztrpana telesa in splošno zdravje se vam izboljša. Vi lahko dobiti Nuga-Tone, kjer koli se prodajajo zdravila. Ako vaš trgovec tega nimajo v zalogi, rešite se, naj hitro naroči za vas od njegovih predstavnikov. —(Adv.)

NAZANANILLO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopih, črtanih in izločenih članov naznaniti upravništvu Prosvete, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalašč zate pripravljene listine vse naslove upravništvu Prosvete posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vseh omenj stari in novi naslov. Upravništvo ujudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. —Philip Godina, upravitelj.

NAROČITE SLIKE JOŽETA ZAVERNİKA

Gl. upravni odbor je dal izdelati velike slike pokojnega brata Jožeta Zavernika. Slike so lopo izdelane in primerne velike ter pripravne, da se jih obesi v društvenih dvoranah ali privatnih domih. Upravni odbor želi, da se kmalu priglasijo z naročili vsi tisti, ki se zanimajo in žele imeti slike. Cena posamezni sliki je \$2.50, to je na mehkem papirju in brez okvirja. VINCENT CAINKAR, preds. SNPJ.

Agitirajte za Prosveto!

Stara in zaupna prijateljica

je ta dobro poznana banka svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona izvršuje vseh vrst bančne posle in prodaja parobrodniške liste vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska yabila za veselice in ahoče, vizitnice, časnike, knjige, kalendarja, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarna. Cene zmerna, unifjako delo prve vrste.

Pišite po informacije za naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Božič v ubožnici

(Za Prosveto napisal Ant. Adamič)

Ze teden dni je divjala votlozoba burja preko polja, preko sel. Tulec in zavijajoč se je usipala iz Gorskega Kotarja s koščeno dolgo roko ledene, ostre bodice.

Dopolodne je pridiral v trg stari potepuh Golob. Kaj imenitno se mu je podala preluknjana šajkaša, še bolj pa star vojaški jopč z rdečimi našivi. Preko okroglega trebuha je bil opasan z debelo vrvo kakor mehin in visoko si je zaviljal zakrpane hlače, četudi je bil bos.

Mahajoč a pastirsko gorjačo se je zatekel v prvo vežo, kjer je cepetal in vpil na ljudi:
"Ljudje božji, dajte dinar! Sirota sem, siromak. Mati, poglejte bosjaka!"

"Mokro je, mokro, Golob. Prehladje se boš."
"Se nikoli se nisem, gospa, samo nahoden sem. Torej boste dali dinar?"

"Ti zaslužiš dovolj z "elektriko" in gramofonom. Kaj bi!"
"Ej, "elektrika" se mi je pofrtičila. Ze štirinajst dni je, odkar sem jo poslal, da mi jo popravijo. Gramofon nima mramranja. (Misli je pač membrano.) Kako naj kaj zaslužim? Pomagajte, mi gospod."

Se kamen bi se ga usmili. Trški oče revnih ga je takoj poslal v ubožnico koncem trga.

"Božični večer je nocoj, Bog pomagaj, tudi Golob naj bo na gorkem," je sklenil dobri mož. Golob sicer ni imel nobene pravice do trga — bil je s sosednjih hribov — toda bil je takorekoč še domačin v trgu in v okolici. Vaakdo je poznal njegov mali dinamo za elektriziranje, vaakdo je še bežal od njegovega gramofona, ki je škripal, kakor bi s nohti praaskal po sidu. Naposled pa: kjer je prostora za šest, bo za nekaj ur še za sedmega.

Toda v ubožnici je izbruhnila vstaja. Vik in krik je napolnil občinsko hišo.

Na vrh peči je smuknil Golob in se na široko vsedel. Pretel je z gorjačo in se rogat staroselcem, ki so se divje zabavljaje strnili in gnetli v polkrogu okoli peči.

Najglasnejši izmed vseh, Raznikov, je beval: "Samo pojedat je prišel, kmet zarobljen, beraški! Sedaj nas bo še bolj zeblo! Če bi ne imel kile na vseh in obeh straneh, bi te vrغل s peči!"

"Molči, kilavec smrdljivi, sicer...!" Golob ga je dregnil s palico.

Drugi, harmonikar Pogorelec, z ogromnim modrikastim levim uhjem, je brbljal: "V-ven, ven ga dtjamo, pp-potteruha!" Puhal je hude oblake dima iz svoje pipe.

Stori, ki je imel vedno rdečo rute okoli vratu, je štrknil čokoladasto čikovno na peč: "Delat bi šel, delat, capin! Alo, sneg kidat, ne pa nam kruha odjedat!"

Stori, še krepak starček, je

poleti kosil in si zaslužil groše. Seveda je poglal takoj vse po grlu. Ponoči je čvrčal po trgu ko muren in prepeval: "Mi pa ni grimma damm, de si bo delav damm."

Tudi nadušljiva in škrbasta Štolba je prikrevsala iz svoje sobe, a Čebela, gluha in vedno skrbno počesana, je vihrela metlo. Molčala je le "ta previdna Mica", alepa reva, ki je o podboju vrat momljaje prebirala ročni venec.

Pomirli jih je šele občinski policaj, ki je zarentočil: "Barabe, zalega! Kdo je tukaj gospodar? Kdo sem jaz, a? Če se takoj ne pomirite, ne dobi-te za praznike niti neslanega kropa. Če pa boste mirni, pridni in složni, dobi-te nocoj čaja in kakašv."

"Čaja, keksov!" so vzklikali. Mica pa je molila na glas: "Zahvaljen bodi Jezus in Marija... Vsi ti nadložni, stari ljudje so se strašno bali policaja in se ko otroci veselili sladkarij."

Cez eno uro so si bili z Golobom že dobri.

Zvečer so sedeli v toplo zakurjenih sobah, možki zase, ženske zase. Vsi so pili čaj, ki jim ga je skuhala Šolba iz občinskega malhe. Prigrizovali so kekse, ki jih je poslala dobra gospa "očeta revnih."

"Jaalic ni, še bojšega drevca ni," je potožil Raznikov. "Ko je še moja rajnka —"

"Pusti, ne kliči mrtvih, ko nas ti sami kličejo! O, če bi imel